

Obveze poslodavaca prilikom zapošljavanja osoba s invaliditetom

Pripremio: Marlon Macanović

Novim Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (koji je stupio na snagu 1.1.2014.), donesenim zbog zaštite osoba s invaliditetom, propisane su obveze poslodavaca (u člancima od 8. do 12.) i centara za profesionalnu rehabilitaciju, integrativnih i zaštitnih radionica (članci od 15. do 28.) u zapošljavanju osoba s invaliditetom.

Društveni okvir i modaliteti zapošljavanja osoba s invaliditetom

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (u nastavku teksta: Zakon) definira osobu s invaliditetom u čl. 3. st. 1. kao: „osobu koja ima dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima“. U RH broj osoba s invaliditetom iznosi 12, 2 % od ukupnog broja stanovnika. Uključivanjem ove značajne skupine u svijet rada generiraju se pozitivni učinci za širu zajednicu. Osobe s invaliditetom imaju mogućnost

zapošljavanja na otvorenom tržištu rada, kroz samozapošljavanje, putem integrativne radionice ili kroz zaštitnu radionicu.

Samozapošljavanjem se u smislu čl. 11. Zakona smatra: „osnivanje trgovačkog društva i zapošljavanje u tom trgovačkom društvu, osnivanje zadruga i zapošljavanje u toj zadruzi, osnivanje udruge i zapošljavanje u toj udruzi, obavljanje obrta, obavljanje domaće radinosti ili sporednog zanimanja, obavljanje djelatnosti slobodnog zanimanja (profesionalne djelatnosti) te obavljanje djelatnosti poljoprivrede i šumarstva“. **Integrativna radionica** je ustanova ili trgovačko društvo koje se osniva radi zapošljavanja osoba s invaliditetom koje se ne mogu zaposliti na otvorenom tržištu rada, i koja ispunjava kadrovske, tehničke i organizacijske uvjete, a **zapošljava najmanje 40% osoba s invaliditetom u odnosu na ukupni broj zaposlenih. Zaštitna radionica** pak zapošljava najmanje 51% osoba s invaliditetom u odnosu na ukupni broj zaposlenih, isključivo na zaštitnim radnim mjestima. Integrativnu ili zaštitnu radionicu mogu pojedinačno ili zajednički osnovati jedinice lokalne i područne samouprave, trgovačko društvo, centar za profesionalnu rehabilitaciju, HZZ, udruga osoba s invaliditetom, udruga poslodavaca, sindikat, humanitarna udruga, vjerska zajednica ili druga fizička i pravna osoba, uz pribavljeno mišljenje Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (nadalje: Zavod) i uz suglasnost nadležnog ministarstva. Osoba s invaliditetom zasniva radni odnos **sklapanjem ugovora o radu ili na drugi način predviđen posebnim propisima**. Najmanje trajanje otkaznog roka za osobu s invaliditetom dodatno se uvećava za mjesec dana, osim u slučaju skrivljenog otkaza od strane te osobe. Osoba s invaliditetom ima za svaku kalendarsku godinu pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje pet tjedana a poslodavac joj je dužan osigurati odgovarajuće prilagodbu radnog mjesta, radnog vremena, dužine trajanja i načina praćenja prilagođavanja, stručnog nadzora te ocjenjivanja njezinih radnih sposobnosti.

Člankom 32. Zakona, propisana je mogućnost da Centar za profesionalnu rehabilitaciju, integrativna radionica i zaštitna radionica mogu primati pomoć i darove u novcu ili materijalnim sredstvima. Namjenu te pomoći, odnosno dara određuje darovatelj, s time da se pomoć i darovi u novcu ne smiju koristiti za isplate radnicima koje se prema poreznim propisima smatraju dohotkom, i za iste spomenuti subjekti moraju voditi **poseban račun**, te ih koristiti kao **sredstva posebne namjene**. Korisnici sredstava posebnog računa **dužni su** za svaku financijsku godinu donijeti i dostaviti Zavodu **financijsko izvješće** o prihodima i rashodima sredstava posebne namjene, a novčana sredstva posebne namjene koja nisu iskorištena po nakani darovatelja **moraju se utrošiti u poboljšanje uvjeta rada osoba s invaliditetom ili stvaranje uvjeta za otvaranje radnih mjesta za osobe s invaliditetom**.

Koji su poslodavci obvezni zaposliti osobe s invaliditetom

Poslodavce koji zapošljavaju osobe s invaliditetom dijelimo na one koji su: **obveznici zapošljavanja osoba s invaliditetom**, **poslodavce koji nisu u zakonskoj obvezi zapošljavanja osoba s invaliditetom**, **poslodavce koji zapošljavaju najmanje 40% osoba s invaliditetom u odnosu na ukupni broj zaposlenih** (integrativno zapošljavanje); **te poslodavce koji zapošljavaju najmanje 51 % osoba s invaliditetom u odnosu na ukupni broj zaposlenih** (zaštitno zapošljavanje).

Poslodavci koji zapošljavaju 20 ili više radnika, osim stranih diplomatskih i konzularnih predstavništava, integrativnih radionica i zaštitnih radionica, **dužni su zaposliti**, na primjerenom radnom mjestu prema vlastitom odabiru, u primjerenim radnim uvjetima, odre-

đeni broj osoba s invaliditetom, ovisno o ukupnom broju zaposlenih radnika i djelatnosti koju obavljaju. Kvota se kreće u rasponu od 2 do 6% posto od ukupnog broja zaposlenih radnika kod poslodavca koji je obveznik kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom (navedeno je propisano Pravilnikom o utvrđivanju kvote za zapošljavanja osoba s invaliditetom, Narodne novine, broj 44 /2014).

Kvota se određuje s obzirom na djelatnosti i njihova područja sukladno odredbama Odluke o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. – NKD 2007. Pri tome je djelatnost obveznika ona djelatnost koja je navedena u Obavijesti o razvrstavanju poslovnog subjekta prema NKD-u 2007. izdanj od strane Državnog zavoda za statistiku. Kvote su određene na način kako je to prikazano u Tablici 1.

Tablica 1. - Kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom

Kvota u odnosu na ukupan broj zaposlenih	Djelatnost
2%	G) Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala
2%	I) djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
2%	J) informacije i komunikacije
2%	K) financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
2%	M) stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
2%	O) javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
2%	R) umjetnost, zabava i rekreacija
2%	S) ostale uslužne djelatnosti
2%	T) djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe
2%	U) djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela
3%	F) građevinarstvo
3%	H) prijevoz i skladištenje
3%	L) poslovanje nekretninama
3%	P) obrazovanje
6%	A) poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
6%	B) rudarstvo i vađenje
6%	C) prerađivačka industrija
6%	D) opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
6%	E) opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša
6%	N) administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
6%	Q) djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi

Izvor: Računovodstvo i porezi u praksi, broj 5/2014

Za obveznike koji zapošljavaju manje od 50 radnika, navedene kvota smanjuje se za jedan postotni bod, ali ne može biti niža od 2%. U slučaju da izračun kvote ne predstavlja cijeli broj, vrijednosti do 0,5% zaokružuju se na manji broj, a vrijednosti iznad 0,5% uključujući i 0,5% zaokružuju se na veći broj.

U ispunjavanje obveze kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom spadaju zaposlene osobe s invaliditetom, učenici s teškoćama u razvoju i studenti s invaliditetom na praksi kod poslodavca, rehabilitanti na praksi kod poslodavca, studenti s invaliditetom zaposleni temeljem ugovora o djelu redovitog studenta, osobe s invaliditetom na stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa, osobe s invaliditetom koje stipendira poslodavac, te sklapanje ugovora o poslovnoj suradnji s osobom s invaliditetom koja se samozapo-

šljava. Dokaze o ispunjavanju obveze poslodavci su dužni dostaviti Zavodu u roku od sedam dana od dana ispunjenja obveze. Obveza kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom se ne odnosi na novo-osnovanog poslodavca, u vremenu uvođenja u rad, a najduže 24 mjeseca od dana početka rada.

Poslodavci koji nemaju obvezu zapošljavanja osoba s invaliditetom

Poslodavci koji zapošljavaju manje od 20 radnika nemaju obvezu kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Poslodavci koji nemaju obvezu kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom, a imaju zaposlene osobe s invaliditetom, kao i poslodavci koji zapošljavaju više osoba s invaliditetom od propisane kvote, mogu ostvariti novčanu nagradu. Vrsta, visina, uvjeti i način ostvarivanja poticaja propisani su Pravilnikom o poticajima pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, br. 41/2014 – stup na snagu 1.1.2015.).

Prednost pri zapošljavanju osoba s invaliditetom

Tijela državne uprave, sudbene ili državne vlasti, druga državna tijela, te tijela jedinica lokalne i područne samouprave, javne službe, javne ustanove, izvanproračunski i proračunski fondovi, pravne osobe u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu RH, pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne samouprave te pravne osobe s javnim ovlastima **dužni su** prilikom zapošljavanja osobi s invaliditetom **dati prednost pod jednakim uvjetima**. U slučaju kada dvije ili više osoba ispunjavaju uvjete propisane natječajem ili oglasom, a ostvaruju pravo na prednost pri zapošljavanju prema Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji zapošljavanju osoba s invaliditetom ili drugom zakonu, poslodavac samostalno donosi odluku o izboru kandidata, uzimajući u obzir potrebe posla, rezultate postignute u postupku ocjenjivanja kandidata, te interes i motivaciju kandidata.

Plaćanje „kaznene“ naknade

Poslodavci koji ne ispunjavaju obvezu kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom obveznici su obračunavanja i plaćanja novčane naknade. Ova naknada u osnovi predstavlja kompenzacijsku mjeru. Osnovica za obračun naknade čini umnožak broja osoba s invaliditetom koje je obveznik bio dužan zaposliti i iznosa minimalne plaće za razdoblje na koje se obveza odnosi. Visina naknade obračunava se po stopi od 30 %. i ona se obračunava i dospijeva na naplatu do zadnjeg dana u mjesecu za prethodni mjesec. O iznosu obračunate novčane naknade obveznik je dužan sastaviti izvješće i dostaviti ga Zavodu.

Napominjemo da je prijelaznim i završnim odredbama Zakona propisano da poslodavci koji su prema starom Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, br. 143/02 i 33/05) bili obveznici obračunavanja i plaćanja posebnog doprinosa za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom ; dužni obračunavati i uplaćivati taj doprinos sve do ispunjenja obveze kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom prema novom zakonu, a najkasnije do 1. siječnja 2015. godine. Oni poslodavci koji ne ispunje obvezu kvotnog zapošljavanja, postaju obveznici obračunavanja i plaćanja novčane naknade.

Dakle, poslodavci moraju obvezu kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom ispuniti do 1.1.2015., a nakon toga datuma postat će obveznici plaćanja „kaznene“ naknade.

Obveza zapošljavanja osoba s invaliditetom**Kazna do 30 x**

Poslodavci koji su obveznici kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom a tu obvezu ne ispunjavaju, obveznici su obračunavanja i plaćanja novčane naknade. Osnovica za obračun novčane naknade jest umnožak broja osoba s invaliditetom koje je obveznik bio dužan zaposliti i iznosa minimalne plaće za razdoblje na koje se obveza odnosi, a visina naknade obračunava se po stopi od 30 %. Novčana naknada se obračunava i dospijeva na naplatu do zadnjeg dana u mjesecu za prethodni mjesec.

Ako poslodavac postupi protivno navedenom, propisana je novčana kazna:

- za pravnu osobu od 5.000,00 do 30.000,00 kuna;
- za odgovornu osobu od 1.000,00 do 5.000,00 kuna;
- za obrtnika od 1.000,00 do 5.000,00 kuna.

Kazna propisana: čl. 41. st. 1. toč. 2. i st. 2. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom.